

INSON FALSAFASI. ANTROPOLOGIYA

Muallif: Sobirova Madina

Andijon Davlat Universiteti

Matematika va mexanika fakulteti

Matematika yo'nalishi 1-kurs 2-guruh

talabasi Sobirova Madina

Inson falsafasi va antropologiya

Annotatsiya

Ushbu maqolada inson falsafasi va antropologiya o'rtasidagi uzviy aloqalar o'rganiladi. Inson mohiyati, jamiyatdagi o'rnini, evolyutsion taraqqiyoti va madaniyatdagi roli falsafiy va antropologik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Antropologiyani zamonaviy yondashuvlari va inson falsafasining asosiy g'oyalari o'zaro taqqoslanadi.

Kalit so'zlar: Inson falsafasi, antropologiya, inson mohiyati, evolyutsiya, madaniyat, jamiyat, tarixiy taraqqiyot.

Kirish

Inson qadim zamonlardan buyon o'zini anglashga intilgan. "Inson kim?" va "Inson qayerdan kelgan?" kabi savollar qadimgi miflardan tortib zamonaviy ilm-fanga qadar markaziy mavzu bo'lib kelmoqda. Falsafa insonning ma'naviy dunyosini o'rganar ekan, antropologiya esa uning biologik va madaniy taraqqiyotini tahlil qiladi. Har ikki fan insonni tushunish, uning mohiyati va jamiyatdagi o'rnini aniqlash uchun zarurdir. Ushbu maqolada inson falsafasi va antropologiya o'rtasidagi uzviy aloqalar va ularning insonni anglashdagi o'rnini yoritiladi.

Asosiy qism

Inson falsafasi: mohiyati va asosiy yo'nalishlari

Inson falsafasi falsafaning mustaqil yo'nalishi sifatida insonning erkinligi, axloqiyligi, tafakkuri, maqsadi va mavjudlik shakllarini o'rganadi. Inson falsafasining asosiy g'oyalari:

Erkinlik — inson erkin irodaga ega mavjudot sifatida qoraladi.

Qadriyatlar — insonning ma'naviy va axloqiy qadriyatlari jamiyat rivojida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Maqsad va ma'no — har bir inson hayoti ma'noga va maqsadga intiladi.

G'arb falsafasida inson muammosi ekzistensializm oqimi (Sartre, Xaydegger)da alohida o'rin tutadi. Sharq falsafasida esa inson tabiat bilan uyg'unlikda ko'riladi (Konfutsiy, Ibn Sino).

Antropologiya: insonning ilmiy o'rganilishi

Antropologiya insonni uning biologik, madaniy va ijtimoiy rivojlanishi doirasida o'rganadi.

Antropologiyaning asosiy tarmoqlari:

Fizik antropologiya — inson tanasining evolyutsion jarayonlarini o'rganadi (masalan, Homo sapiensning paydo bo'lishi).

Madaniy antropologiya — turli xalqlar madaniyati, urf-odatlar va an'analarini tadqiq qiladi.

Lingvistik antropologiya — tillarning rivojlanishi va jamiyatdagi o'rni bilan shug'ullanadi.

Arxeologik antropologiya — qadimgi jamiyatlarning hayoti va moddiy madaniyatini o'rganadi.

Antropologiya fani insoniyat tarixini biologik va madaniy nuqtayi nazardan o'rganib, uning taraqqiyoti haqida aniq ilmiy ma'lumot beradi.

Inson falsafasi va antropologiya: o'zaro aloqadorlik

Inson falsafasi va antropologiya bir-birini to'ldiradi. Falsafa insonning ma'nosi va qadri haqida mulohaza yuritisa, antropologiya bu g'oyalarni konkret tarixiy va ilmiy dalillar bilan asoslaydi.

Masalan:

Antropologiya insonning qadimgi ijtimoiy tizimlarini ochib bersa, falsafa bu tizimlarning maqsad va qadriyatlarini izohlaydi.

Antropologiya madaniy farqlarni tahlil etsa, falsafa bu farqlar ortida yotgan umumiy insoniy mohiyatni qidirmoqda.

Zamonaviy tendensiyalar

Bugungi kunda antropologik va falsafiy tadqiqotlar global muammolar (atmosfera o'zgarishi, migratsiya, texnologik taraqqiyot) bilan bog'liq holda yangi qirralarni ochmoqda. Inson falsafasi sun'iy intellekt va texnologiya davrida inson mohiyatining yangi shakllarini o'rganmoqda. Shu bilan birga, antropologiya ham insoniyatning madaniy moslashuvchanligi va o'zgaruvchanligini tahlil qilmoqda.

Xulosa

Inson falsafasi va antropologiya insonni o'rganishning ikki muhim yo'nalishi hisoblanadi. Ular insonning biologik, ijtimoiy va ma'naviy taraqqiyotini to'liqroq tushunishga imkon yaratadi. Har ikki fan zamonaviy insonning oldida turgan muammolarni anglash va ularni hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Insonni anglash — bu insoniyatning o'z kelajagini shakllantirishdagi asosiy shartlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibrohimov, A. Inson falsafasi asoslari. Toshkent: "Fan" nashriyoti, 2018.
2. Karimov, S. Antropologiya va jamiyat. Samarqand, 2020.
3. Rassel, B. G'arb falsafasi tarixi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2016.

4. Geertz, C. Madaniyatning talqini. Toshkent: "Istiqlol", 2015.
5. Xaydegger, M. Vujud va vaqt. Toshkent: "Gʻafur Gʻulom" nashriyoti, 2021.
6. Sartre, J.-P. Erkinlik va javobgarlik. Toshkent, 2019.

